

Krizový plán školy

1. Cíl:

Krizový plán školy obsahuje postupy školy, jakým způsobem postupovat v rizikových situacích ve škole, kdy jsou žáci ohrožováni užíváním návykových látek či rizikovými způsoby chování.

Krizovou situací rozumíme situaci, která vyžaduje přerušení vyučování v dané třídě a oddělení jednoho či více žáků od ostatních žáků ve třídě. S Krizovým plánem jsou seznámeni všichni pracovníci školy a je k dispozici v ředitelně školy, ve sborovně a na webových stránkách školy. Krizový plán obsahuje krizové situace a postupy v krizové situaci s následnou intervencí.

Všichni zaměstnanci školy, žáci i rodiče jsou informováni kdo je:

Metodik prevence: Mgr. Jarmila Tomanová

Krizový plán školy obsahuje jednotlivé krizové situace včetně postupů u jednotlivých typů rizikového chování.

1. 1 Dokumenty:

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění účinném od 1. 1. 2021

1. 2. Preventivní tým školy

Ředitelka školy: PhDr. Hana Tylichová

Zástupce ředitelky školy: Mgr. Věra Celnerová

Školní metodik prevence: Mgr. Jarmila Tomanová

Výchovná poradkyně: Mgr. Jarmila Tomanová

1. 3. Vnitřní informační zdroje

- webové stránky školy www.zsvnorovy.cz
- e-mailový kontakt tomanovaj@zsvnorovy.cz
- schránka důvěry (1. patro budovy školy)
- školní nástěnky – hlavní vchod do školy, 1. patro u učebny fyziky

1. 4. Vnější zdroje školy

Pedagogicko-psychologická poradna Hodonín

pracoviště Veselí nad Moravou, Kollárova 1660, 698 01 Veselí nad Moravou

tel.: 518 324 112, mob: 518 326 177

email: ppp.hodonin@ho.orgman.cz

Policie ČR, obvodní oddělení Veselí nad Moravou

Masarykova 115

698 01 Veselí nad Moravou tel.: 974 633 520

email: <mailto:ho.oop.veseli.podatelna@pcr.cz>

OSPOD Veselí nad Moravou

Sociálně-právní ochrana dětí (OSPOD)

tř. Masarykova 119

698 01 Veselí nad Moravou tel.: 518 670 234

email: petrikova@veseli-nad-moravou.cz

2. Typy rizikového chování

2. 1. Šikana

Program proti šikanování ve škole slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a na postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy. Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení, kdy dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků. Často zůstává dlouho skryté. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupnému narušování vztahů v kolektivu. Proto je třeba klást důraz na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování.

Vnější charakteristika šikanování:

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Podoby šikanování jsou:

1. přímá podoba šikany:
 - fyzické útoky v podobě bití
 - vydírání
 - loupeže
 - poškozování věcí
 - slovní útoky v podobě nadávek
 - pomluvy
 - vyhrožování
 - ponižování
2. nepřímá podoba šikany:
 - demonstrativní přehlížení
 - ignorování žáka či žáků

Znaky šikanování:

- záměrnost
- cílenost
- opakování (není podmínkou)
- nepoměr sil
- bezmocnost oběti
- nepřijemnost útoku
- samoúčelnost agrese

Formy šikanování:

- verbální šikana (přímá a nepřímá) – psychická šikana, součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií
- fyzická šikana (přímá a nepřímá) - patří sem i krádeže a ničení majetku oběti
- smíšená šikana - kombinace verbální a fyzické šikany, např. násilné a manipulativní příkazy

Odpovědnost školy

Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání jsou školy povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech: dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který je útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.

Základní pravidla primární prevence:

Základem prevence šikanování a násilí ve škole je Školní vzdělávací program, který podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky a mezi žáky a učiteli a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy. Systém primární prevence rizikového chování je dán v naší škole Směrnicí k primární prevenci rizikového chování u žáků a Preventivním programem školy. V souladu s těmito směrnici je vypracován i Školní řád.

Doporučené postupy:

Postup pedagogického pracovníka a ředitelky školy

Postup pedagogického pracovníka

1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracují s metodikem prevence a výchovným poradcem, který informuje ředitelku školy.
2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitelku školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
5. Navrhne v pedagogické radě příslušná kázeňská opatření podle Školního řádu.

Postup ředitelky školy

1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák).
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů.
4. Zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sama informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.
10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

Vyšetřování šikany

Vyšetřování počáteční šikany

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany.
2. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
5. Zajištění ochrany obětem.
6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
7. Informování zákonných zástupců účastníků šikany.
8. Práce s třídním kolektivem.

Wyšetřování pokročilé šikany

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední ochrana obětí.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora obětí.
5. Nahlášení situace Policii ČR.
6. Vlastní vyšetřování - rozhovor s obětí a informátory, rozhovory se svědky - rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora s obětí.
7. Informování zákonných zástupců účastníků šikany.
8. Práce s třídním kolektivem, případně změna konstelace skupiny.

Postup rodičů při podezření na šikanování:

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou rodiče informováni, by měl být následující:

1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
2. Rodiče se mohou obrátit na metodika prevence či výchovného poradce nebo na ředitelku školy.

3. Kázeňská opatření:

- napomenutí třídního učitele za fyzické nebo slovní napadení spolužáka
- důtka třídního učitele za zesměšňování slabších, za fyzické napadení žáků
- důtka ředitele školy za fyzické napadení žáků, jehož důsledkem je zranění
- snížená známka z chování 2 za rozvinutou šikanu - informovat OSPOD
- snížená známka z chování 3 za rozsáhlou šikanu -informovat OSPOD a Policii ČR

2. 2. *Kyberšikana a další formy kybernetické agrese*

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně ať už ze strany původního agresora či dalších osob – tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.)

Je zpravidla záměrná, může však vzniknout i nezáměrně – např. jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.

Kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující. Oběť se nedokáže útokům účinně bránit.

Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou:

Kyberšikana má oproti klasické šikaně mnohem větší dosah.

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde, v případě kyberšikany může agresor provést útok kdykoli a kdekoli.

Znaky kyberšikany:

Pachatel může být anonymní, skrytý za přezdívku nebo jiným neurčitým identifikátorem, oběť tak často není schopna agresora identifikovat. V některých případech pachatelé anonymní nejsou, zvláště tehdy, pokud kyberšikana probíhá nejprve v uzavřené skupině v prostředí sociální sítě – zde není nutné identitu maskovat, pachatelé vystupují pod skutečnými jmény a příjmeními. V této fázi oběť o počáteční kyberšikaně nemusí vědět, dozvídá se o ní teprve, když množství diskutérů výrazně vzroste nebo když se skupina stane veřejnou.

V případě anonymního i neanonymního útoku pachatel často nevnímá dopad svého jednání, nevidí přímou reakci oběti na útok a intenzitu útoku není schopen vyhodnotit.

Kyberšikana může probíhat neustále. Samotný útok na oběť lze provést kdykoli – jak v době školní výuky, tak o přestávkách, mimo školní vyučování, o víkendu, v libovolnou denní či noční dobu. Limitována není ani samotná příprava kyberšikany, pachatel má k dispozici libovolné množství času a může si svůj útok promyslet (např. vytvořit z fotografie dehonestující, urážlivou koláž, kterou bude dále rozšiřovat mezi on-line uživatele).

Útok se šíří daleko rychleji než u běžné šikany. Pokud se urážlivý materiál stane virtuální, nelze ho v zásadě z internetu odstranit. V řadě případů rovněž vzniká časová prodleva mezi vytvořením dehonestujícího obsahu a okamžikem, kdy se o kyberšikaně dozví samotná oběť.

Anonymita virtuálního prostředí smazává rozdíly mezi lidmi – ať už jde o věk, pohlaví, sociální postavení, fyzické dispozice, početní převahu či např. odvahu útočit.

U kyberšikany je obtížné:

- a) zajistit rychlou ochranu oběti
- b) zajistit dostatečný počet svědků
- c) vystopovat útočníka
- d) rozpoznat, kdy jde o kyberšikanu a kdy ne.

Základní formy kyberšikany:

Kyberšikana mnohdy začíná jako tradiční šikana, může však existovat zcela nezávisle na tradiční šikaně.

Dle způsobu útoku agresora:

- 1) Kyberšikana přímá – agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně, začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejní její fotografie či video.
- 2) Kyberšikana nepřímá – agresor k útoku využívá jinou osobu, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku. Útočník pronikne na účet oběti, prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se za on-line urážky právě majiteli účtu.

Dle množství svědků:

- 1) Kyberšikana v přítomnosti publika – podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Komunikace probíhá prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů.
- 2) Kyberšikana bez přítomnosti publika – zpravidla komunikuje pouze pachatel a oběť. Často dochází k výměně intimních materiálů – ať již dobrovolně, nebo pod nátlakem. Do této kategorie lze zařadit i kyberšikanu ve formě vydírání či vyhrožování. Komunikace probíhá prostřednictvím soukromých komunikačních sítí.

Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například:

- Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.
- Vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí.
- Vydírání v on-line prostředí.
- Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.
- Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií.
- Ponižování a pomlouvání.
- Krádež identity a její zneužití.
- Ztrapňování pomocí falešných profilů.
- Provozkování a napadání uživatelů v online komunikaci.
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť.
- Vyloučení z virtuální komunity.
- Obtěžování.
- Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her.
- Happy slapping („zábavné fackování“).
- Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií).
- Webcamtrolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů).

Rizikové faktory kyberšikany

- a) individuální faktory (pohlaví, temperament,...),
- b) rodinné faktory (dysfunkce v rodině, pevnost vazby nebo pouta mezi rodičem a dospívajícím,...),
- c) vrstevnické vztahy (šikana, dysfunkční vztahy mezi vrstevníky,...)
- d) školní faktory (nezdravé školní klima, nízké očekávání pedagogů,...)
- e) komunita, společenství, sousedské vztahy (nízká kvalita organizací pro mládež, ztráta ekonomických a vzdělávacích příležitostí,...)

Protektivní faktory

V oblasti prevence kyberšikany lze využít:

- a) Individuální faktory (např. sociální dovednosti, emocionální stabilita, pozitivní vztah k sobě, výkonnost ve škole, odolnost vůči zátěži, flexibilita, svědomitost, přívětivost, odolnost vůči skupinovému tlaku).
- b) Rodinné faktory (např. podpora rodičů, soudržnost rodičů, rodičovský dohled, zdravý životní styl rodičů, kontrola, intolerance vůči rizikovému chování, jednoznačně definovaná pravidla chování a případné sankce za přestupky, pozitivní pouto mezi rodiči a dítětem, emocionální podpora, jasná pravidla a hranice, rodičovská kontrola a důslednost).
- c) Vrstevnické vztahy (např. dobrá vrstevnická skupina s přiměřenými zájmy a aktivitami, dobrá interpersonální komunikace, dostatek přátel, vzájemná podpora).
- d) Školní faktory (např. zdravé školní prostředí, dobré vztahy s učiteli, srozumitelná pravidla, včasná systematická a efektivní specifická primární prevence, participace žáků a rodičů).
- e) Komunita, společenství (např. organizace, které podporují pozitivní vývoj mládeže, sociální a ekonomické příležitosti, aktivity na bázi duchovního rozvoje).

Předcházení kyberšikaně na úrovni školy:

- Ve Školním řádu není povoleno žákům používat mobilní telefon popř. jiné komunikační zařízení po celou dobu školního vyučování, včetně přestávek, pobytu v jídelně a školní družině. Mobil lze použít pouze se souhlasem vyučujícího.
- V učebně informatiky je nainstalován program Vision, který umožňuje informovat vyučujícího, co právě žák na své ploše dělá.

Předcházení kyberšikaně na úrovni jednotlivých pedagogů

- Posilování empatií mezi žáky.
- Pravidelné testování klimatu třídy a školy.
- Vedení k úctě k druhým lidem.
- Zpětná pozitivní vazba pro žáky.
- Vytváření dobrých vztahů mezi žáky i kolegy.
- Důsledné řešení individuálních projevů agrese.

Postup pro oběť kyberšikany:

1. Zachovat klid.
2. Uschovat si důkazy (sms zprávy, emailové zprávy, zprávy z chatu,...). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování.
3. Ukončit komunikaci s pachatelem.

4. Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje.
5. Identifikovat pachatele (pokud to neohrozí oběť).
6. Oznámit útok dospělým (učitel, rodič) – svěřit se blízké osobě. Kontaktovat školu a ta spolupracuje se specializovanými institucemi (PPP, Policie ČR, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychologové apod.).
7. Nebát se vyhledat pomoc u specialistů.
8. Žádat konečný verdikt (v případě řešení situace školou) – po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

Postup pro školu při řešení kyberšikany:

Kyberšikana často doprovází jiné druhy šikany, které se dějí v prostředí školy. Škola se musí starat o své klima, musí zajistit práva žáků.

Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem pak musí být zmapování konkrétního případu.

1. Podpořit oběť a zajistit její bezpečí – nabídnutí podporu, zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala, spolupracovat s IT odborníkem, poskytovatele dané on-line služby.
2. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů. Důkazní materiály dále využijeme v rámci vyšetřování, při komunikaci s rodiči agresorů a rodičů oběti, v rámci rozhovorů s agresory apod. Vždy je však nutné zajistit bezpečí svědků – tj. z důkazního materiálu by nemělo být zřejmé, jak byl získán (např. v záhlaví jméno žáka, z jehož profilu byl záznam získán).
3. Incident vždy vyšetřit. Můžeme využít podpory externích institucí.
4. Informovat rodiče.
5. Konzultovat řešení s dalšími institucemi – v některých případech informovat zřizovatele školy, OSPOD a Policii ČR.
6. Žádat konečný závěr a informace.
7. Zvolit odpovídající opatření. Je třeba postupovat v souladu se Školním řádem.
8. Realizovat preventivní opatření.

Postup z pohledu rodiče:

- 1) Zajistit bezpečí a podporu dítěte.
- 2) Vyšetřit situaci – provést podrobný písemný záznam o zjištěných skutečnostech.
- 3) Vyhnout se bezprostřednímu zákazu přístupu dítěte k IT.
- 4) Kontaktovat školu, specializovanou instituci či přímo rodiče agresora, kontaktovat Policii ČR – a to zejména tehdy, pokud je oběti vyhrožováno fyzickým napadením nebo pokud existuje podezření, že byl spáchán trestný čin.
- 5) Požadovat konečný verdikt – jak byli potrestáni pachatelé, jaká opatření bude škola nadále realizovat ke zlepšení bezpečí svých žáků.
- 6) Vyvodit důsledky a stanovit opatření.
- 7) Spolupracovat se školou.

Kázeňská opatření v případě kyberšikany:

- snížená známka z chování 2 za rozvinutou kyberšikanu – informovat OSPOD
- snížená známka z chování 3 za rozsáhlou kyberšikanu – informovat OSPOD a Policii ČR

2.3. Tabákové výrobky

Závislost na tabáku je nejčastější ve formě cigaret, v poslední době vodních dýmek. Návykovou drogou je nikotin.

Základní pravidla primární prevence:

Je třeba žáky dostatečně a přiměřeně věku informovat o rizicích kouření, principu tabákového byznysu. V rámci všeobecné primární prevence pořádáme preventivní programy zaměřené na prevenci kouření. Důležitá je zpětná vazba.

Doporučené postupy:

Žáci chrání své zdraví i zdraví spolužáků. Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Zákaz se týká i elektronických cigaret.

1. Je-li žák přistižen při požívání tabákových výrobků v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou, je nutné mu v dalším požívání zabránit.
2. Tabákový výrobek je potřeba žákovi odebrat (za přítomnosti další osoby) a zajistit, aby nemohl v požívání pokračovat.
3. Pedagogický pracovník, který přistihl žáka při požívání tabákových výrobků nebo byl o této skutečnosti žákem/y informován, sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud a od koho má tabákový výrobek). Záznam podepíše: pedagog, žák, případně svědci (podepisují jako poslední, zůstávají). Záznam se zakládá do agendy školního metodika prevence. Je vyrozuměno vedení školy.
4. Pedagogičtí pracovníci mohou poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.
5. Třídní učitel informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.
6. Pokud se jednání opakuje, případně v závažných případech (s ohledem na věk nebo chování žáka), vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.

Kázeňská opatření v případě užití tabákových výrobků:

- důtka ředitele školy za použití jakékoliv návykové látky v prostorách školy
- snížená známka z chování 2 za přinesení návykových látek - tabákové výrobky do školy nebo na školní akci
- snížená známka z chování 3 za užití nebo rozsáhlou distribuci návykových látek – tabákových výrobků do školy nebo na školní akci

2. 4 Alkohol

Alkohol je návyková látka, která má velmi komplexní účinky na lidský organismus, v některých případech se může rozvinout závislost na alkoholu, která je závažnou psychiatrickou poruchou. Alkohol dále poškozuje srdce a oběhový systém, játra, způsobuje onemocnění různých orgánů trávicího systému.

Dle množství konzumace můžeme klasifikovat:

- rizikové pití – zdraví jedince je již alkoholem ohroženo, avšak symptomy poškození nejsou ještě patrné
- škodlivé pití – poškození zdraví, případně sociálního fungování je již zjevné a jedincem uvědomované
- závislost na alkoholu – závažná psychiatrická porucha

K prvním zkušenostem s alkoholem dochází nejčastěji ve věku 11 – 13 let. Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v České republice zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, nebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Základní pravidla primární prevence:

V případě zjištění konzumace alkoholu dítětem je nutná spolupráce s rodiči. Všeobecná prevence školy je zaměřena na formování vhodných postojů k návykovým látkám. Přiměřeně věku by měli být žáci informováni o alkoholu, jeho povaze, účincích a rizicích. Při předávání informací se osvědčuje především věcnost a ověřené informace.

Doporučené postupy

Konzumace alkoholu ve škole nebo na akcích pořádaných školou

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz konzumace alkoholu.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí a informuje vedení školy. V případě, že je žák ohrožen na zdraví a životě, volá první pomoc 155, informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
4. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne podepsat dokument, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
5. Třídní učitel nebo jiný pedagogický pracovník informuje zákonného zástupce.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Může vyžadovat pomoc.
7. Při opakování, splní škola ohlašovací povinnost k orgánu OSPOD.
8. Škola v zájmu dítěte informuje jeho zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace a doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka, popřípadě předá kontakty na ně.
9. Kázeňská opatření v případě užití alkoholu budou udělena dle Školního řádu.

Nález alkoholu ve škole

a) Nález alkoholu v prostorách školy

1. Tekutinu nebudeme podrobovat žádnému testu.
2. Je informováno vedení školy, kam je tekutina uložena.
3. Je zpracován stručný záznam, který je založen v dokumentech metodika prevence.

b) Nález alkoholu u žáka

1. Tekutinu nebudeme podrobovat žádnému testu.
2. Je informováno vedení školy, kam je tekutina uložena.
3. Za přítomnosti metodika prevence nebo dalšího pedagoga je třeba sepsat stručný záznam (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne dokument podepsat, je tato skutečnost uvedena v zápisu. Záznam je uložen do agendy metodika prevence.
4. Je informován zákonný zástupce žáka.
5. V případě opakování, splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.

2. 5. *Omamné a psychotropní látky*

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných je zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek. Je zakázáno i navádění k užívání těchto látek a vstup do školy pod vlivem OPL.

Nejčastější typy návykových a psychotropních látek:

a) Marihuana

Častou formou této drogy je také hašiš. U určitých osob po požití marihuany může dojít k rozvinutí psychických problémů – deprese, úzkosti, paniky vedoucí k sebepoškození, k poruchám myšlení a krátkodobé paměti, rozvoji paranoidního stavu. Marihuana bývá u mladých lidí nejčastěji zneužívanou nelegální drogou.

b) Těkavé látky – ředidla, lepidla, plynné látky

Jedná se o vysoce nebezpečné chemikálie, které ovlivňují mozek (centrální nervovou soustavu). Patří se i toluen.

Toluen je nejčastěji užíván už malými dětmi. Účinek je krátkodobý a brzy odezní. Dostavuje se euforie, poruchy vnímání, halucinace, poruchy vědomí a spánku, agrese. Nebezpečnost této látky spočívá v neodhadnutí dávky. Může dojít k bezvědomí až kómatu, k srdeční zástavě, zástavě dechu nebo udušení zvracením. Trvale poškozuje mozek.

c) Metamfetamin (pervitin)

Jedná se o stimulační drogu – má budivý efekt, ovlivňuje centrální nervovou soustavu. Zrychluje myšlení, zvyšuje motorické tempo, vytváří třes, zahání únavu, vyvolává euforii. Osoba intoxikovaná pervitinem může mít sklony k agresivnímu chování.

d) Heroin

Má rychlý vliv na centrální nervový systém, potlačuje bolest, působí euforii, má tlumivé a zklidňující účinky. Na jeho pravidelném užívání vzniká i fyzická závislost, takže syndrom odnětí látky je provázen velkými bolestmi a dalšími závažnými somatickými problémy.

e) Syntetické drogy

Nejznámější je extáze. Jde o látku s halucinogenním potenciálem. U mladých lidí patří mezi velmi rozšířenou drogu. Uživatel extáze hodně tančí a nepocítuje vyčerpání, to může být nebezpečné a může dojít k dehydrataci.

Příznaky užívání drog:

- výkyvy nálad
- vznětlivé a agresivní chování
- únava
- zanedbávání zevnějšku, špinavé oblečení
- začervenání kolem nosu
- zúžení nebo rozšíření zornic
- lhaní, tajnosti
- ztráta chuti k jídlu, hubnutí
- utrácení velkého množství peněz
- ztrácení věcí z domu, krádeže peněz doma i ve škole
- ztráta zájmu o zájmy, sport
- změna kamarádů, ztráta původních kamarádů, samotářství
- zhoršení školního prospěchu
- pozdní příchody domů, časté přespávání u neznámých kamarádů

Základní pravidla primární prevence:

Cílem je předcházet rizikovému chování.

V prevenci se nejvíce prozatím osvědčila kombinace systematických dlouhodobých preventivních programů. Významnou roli hraje zapojení rodičů do organizace školy.

Specifická primární prevence rizika užívání návykových látek je zaměřená na: vědomosti, porozumění a způsoby přemýšlení, rozvoj vlastních názorů, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, umožňuje stanovit realistické cíle, nabízí prostor k diskusi a vzájemnému porozumění, rozvoj sociálně přijatelných postojů a hodnot.

Nespecifická primární prevence:

Velmi významným prvkem je rozvíjení volnočasových aktivit žáků.

Doporučené postupy:

Konzumace návykových látek ve škole

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Návykovou látku je třeba odebrat za přítomnosti další osoby a zajistit, aby nedošlo k další konzumaci.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žáku nehrozí nějaké nebezpečí. V případě, že je žák ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci 155 a Policii České republiky, informuje okamžitě zákonného zástupce žáka, s nímž se dohodne se na dalším postupu.

4. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne dokument podepsat, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
5. Škola vyrozumí zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD, vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
7. Škola v zájmu dítěte informuje zákonného zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka a informovali se o léčbě (adiktologie, středisko výchovné péče, nestátní organizace zabývající se prevencí). Vysvětlí rodičům nutnost léčby a důležitost motivace.

Nález omamných a psychotropních látek ve škole

a) Nález látky v prostorách školy:

1. Látku nebudeme podrobovat žádnému testu na zjištění struktury, je informován školní metodik prevence.
2. Je neprodleně informováno vedení školy a sepiše záznam o nálezu.
3. Látka je za přítomnosti dalšího pedagogického pracovníka vložena do obálky, na kterou je uvedeno datum, místo a čas nálezů. Obálka je orazítkována, podepsána a uschována v ředitelně školy.
4. O nálezu škola neprodleně informuje Policii České republiky.

b) Nález látky u žáka

1. Látku nebudeme podrobovat žádnému testu na zjištění struktury.
2. Je neprodleně informováno vedení školy.
3. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, je látka předána přivolanému lékaři. Pedagogický pracovník neprodleně informuje zákonného zástupce dítěte, se kterým se dohodne na dalším postupu.
4. Jestliže nebezpečí nehrozí, je za přítomnosti ředitele školy (případně zástupce ředitele nebo metodika prevence) sepsán stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne dokument podepsat, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy.
5. Škola vyrozumí zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD ve Veselí nad Moravou, vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
7. O nálezu škola neprodleně informuje místní oddělení Policie České republiky ve Veselí nad Moravou.

c) Podezření, že žák má u sebe omamné a psychotropní látky:

1. Je vyrozuměna Policie ČR, oddělení Veselí nad Moravou
2. Je informován zákonný zástupce žáka, u něhož byla látka nalezena. Zároveň škola informuje OSPOD ve Veselí nad Moravou.
3. Žák je izolován od ostatních žáků školy a je pod soustavným dohledem do příjezdu Policie ČR. V žádném případě nebude provedena osobní prohlídka ani prohlídka věcí žáka.

Kázeňská opatření v případě užití omamných a psychotropních látek:

- důtka ředitele školy za použití jakékoliv návykové látky v prostorách školy
- snížená známka z chování **2** za přinesení návykových látek (alkohol, omamné a psychotropní látky) do školy nebo na školní akci
- snížená známka z chování **3** za užití nebo distribuci návykových látek – alkohol, omamné a psychotropní látky do školy nebo na školní akci

2. 6. Záškoláctví

Naším cílem je omezit projevy záškoláctví, zejména toho skrytého. S pomocí primární prevence informujeme žáky o rizicích záškoláctví. Jsme v kontaktu se zákonnými zástupci, které opakovaně informujeme se způsobem omlouvání žáků. Absenci žáka vyžadujeme omluvit od zákonných zástupců ihned nejpozději však do 3 pracovních dnů.

Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

Rozlišujeme několik kategorií záškoláctví:

- pravé záškoláctví – žák školu nenavštěvuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí
- záškoláctví s vědomím rodičů
- záškoláctví s klamáním rodičů – děti dokáží přesvědčit své rodiče o zdravotních či jiných potížích, rodiče absenci omlouvají

2. 6. 1. Charakteristika

Za záškoláctví je považována absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušování Školního řádu, současně jde o porušení Školského zákona.

Záškoláctví se může projevit ve více podobách. Prvním typem záškoláctví je ta skutečnost, že dítě do školy nechodí, ale rodiče si myslí, že školu navštěvuje. Druhým typem je záškoláctví s vědomím rodičů. Třetím typem je záškoláctví s klamáním rodičů, kdy si dítě vymýšlí, že má nějaké zdravotní potíže. Dalším typem jsou útky ze školy a posledním záškoláctvím je odmítání školy např. ze strachu ze šikany či výskytu školní fobie.

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informována ředitelka školy.

V případě závažných forem záškoláctví třídní učitel dále spolupracuje s výchovným poradcem, metodikem prevence, Pedagogicko-psychologickou poradnou, oddělením sociálně právní ochrany dětí, Policií České republiky ve Veselí nad Moravou.

V případech, kdy rodina není schopna sama řešit záškoláctví, je možné využít podpůrné služby:

- a) sociální a komunitní
- b) OSPOD – škola se může obrátit s problémem rizikového chování žáka na OSPOD, které je oprávněno řešit případ rizikového chování žáka
- c) Policie ČR – v případech opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, nebo pokud již byli zákonní zástupci postiženi, je-li neomluvená absence žáka příliš vysoká
- e) probační a mediační služba

Základní pravidla primární prevence

Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti. Zvláštní důraz je kladen na posílení role třídního učitele a třídnických hodin.

Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se Školním řádem, Krizovým plánem a Preventivním programem školy vždy na začátku školního roku.

Postup při řešení záškoláctví ve škole:

1. Neomluvenou absenci třídní učitel hlásí vedení školy.
2. Za neomluvenou absenci 1-2 hodiny udělí TU kázeňské opatření – napomenutí třídního učitele NTU, na čtvrtletní pedagogické radě oznámí ředitelce školy. Zákonní zástupci jsou informováni o udělení NTU osobně nebo doporučeným dopisem.
3. Za neomluvenou absenci v počtu 7-9 hodin udělí ředitelka školy kázeňské opatření – důtku ředitele školy na základě návrhu třídního učitele, který návrh nejdříve projednal v pedagogické radě. O udělení důtky jsou zákonní zástupci informováni dopisem, který si přebírají osobně ve škole. V případě, že tak neučiní, je jim tento dopis poslán doporučeně poštou.
4. Za neomluvenou absenci v počtu 10-20 hodin navrhuje třídní učitel sníženou známku z chování 2 a rozhoduje o ní ředitelka školy po projednání v pedagogické radě. O udělení snížené známky z chování jsou informováni zákonní zástupci žáka a OSPOD ve Veselí nad Moravou.
5. Za neomluvenou absenci více než 20 neomluvených hodin navrhuje třídní učitel sníženou známku z chování 3 a rozhoduje o ní ředitelka školy po projednání v pedagogické radě. O udělení snížené známky z chování jsou informováni zákonní zástupci žáka, OSPOD a Policie ČR ve Veselí nad Moravou

Kázeňská opatření za neomluvenou absenci:

- napomenutí třídního učitele za 1-2 neomluvené hodiny
- důtku třídního učitele za 3-6 neomluvených hodin
- důtku ředitele školy za 7-9 hodin
- snížená známka z chování 2 za 10-20 neomluvených hodin a informace na OSPOD
- snížená známka z chování 3 za více než 20 neomluvených hodin a informace na OSPOD a Policii ČR

2.7. Krádeže

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji, aniž by s tím majitel věci souhlasil nebo o tom byl informován. Při řešení krádeže škola může dle závažnosti případu spolupracovat s Pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, oddělením sociálně právní ochrany dětí a místním oddělením Policie České republiky ve Veselí nad Moravou.

Doporučené postupy:

1. Nošení cenných věcí do školy v sobě skrývá rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola doporučuje žákům cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, do školy nenosit. Platí zákaz volného odkládání těchto věcí, pokud k tomu žák není vyzván na výhradně určené místo (při výuce tělesné výchovy, pracovních činností...).
2. Pokud žáci budou svědky takového protiprávního jednání, ohlásí krádež nebo odcizení pedagogickému pracovníkovi školy.
3. Pedagogický pracovník o události pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného (kdo, co, kdy, kde, jak, proč, čím ...). Ředitelka školy věc předá orgánům činným v trestním řízení (obvodní oddělení Policie ČR) nebo poškozeného žáka poučí o tom, že má tuto možnost. Vyrozumí zákonného zástupce žáka.
4. Pokud je pachatel znám, je nutné trvat na tom, aby věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se. Je potřeba se pečlivě zabývat příčinami. Zákonně zástupce žáka vyrozumíme až poté, kdy bude přesně známa příčina, která dítě k takovému chování vedla.
5. Jedná-li se o škodu většího rozsahu, vyrozumíme místní oddělení Policie České republiky a oznámíme podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.

Kázeňská opatření za krádež:

- důtka třídního učitele za krádež majetku hodnoty do 500 Kč
- důtka ředitele školy za krádež majetku hodnoty 500-1000 Kč
- snížená známka z chování 2 za krádež nebo úmyslné poškození majetku hodnoty 1000-2000 Kč a informovat OSPOD
- snížená známka z chování 3 za krádež nebo úmyslné poškození majetku nad hodnotu 2000 Kč a informovat OSPOD; nad hodnotu 10 000 Kč informovat Policii ČR

2.8. Vandalismus

Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku. Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších zaměstnanců školy. Následkem vandalismu může být úplné zničení nebo významné poškození věci. Rizikovými okamžiky jsou především přestávky a pak vyučovací hodina ve spojení s žákem nebo žákyní, kteří se touto dobou nezdržují ve třídě (jsou uvolněni z vyučovací hodiny, přicházejí do školy v průběhu vyučování).

Doporučené postupy:

1. Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil. Proto bude po něm škola požadovat náhradu.

2. U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, je preferován tento způsob náhrady škody. Případně může škodu nahradit jeho zákonný zástupce.

3. Pokud vznikne škoda na školním majetku, je potřeba sepsat o celé záležitosti záznam (kdo, co, kdy, kde, jak, proč, čím ...). Pokud škola viníka zná, může po něm nebo jeho zákonném zástupci vymáhat náhradu škody.

Kázeňská opatření za vandalismus:

- důtka třídního učitele za úmyslné poškození majetku hodnoty do 500 Kč
- důtka ředitele školy za úmyslné poškození majetku hodnoty 500-1000 Kč
- snížená známka z chování 2 za úmyslné poškození majetku hodnoty 1000-2000 Kč
- snížená známka z chování 3 za úmyslné poškození majetku nad hodnotu 2000 Kč a informovat OSPOD; nad hodnotu 10 000 Kč informovat Policii ČR

2.9. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Extremismus – porušování či zneuznávání základních etických, právních a jiných společenských standardů, zejména ve spojení s verbální nebo fyzickou agresivitou, násilím nebo hrozbou násilí. Je motivován zejména rasovou, národnostní, náboženskou či sociální nenávistí.

Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků jinakosti, vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování.

Antisemitské jednání poškozují objekt židovského charakteru.

Mezi rizikové chování žáků patří:

- verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu
- agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky
- zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu

Základní pravidla primární prevence

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativě spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy:

1. Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
2. Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
3. V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci.

4. V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii České republiky (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).

Kázeňská opatření za projevy extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu:

- napomenutí třídního učitele za projevy extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu:

2.10. Netolismus

Jedná se o závislost na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry
- sociální sítě
- internetové služby (např. různé formy chatu)
- virální videa
- mobilní telefony

Jedná se o závislost na tzv. virtuálních drogách.

Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry
- sociální sítě
- internetové služby (např. různé formy chatu)
- virtuální videa
- mobilní telefony

K příznakům netolismu patří:

- méně vykonané práce
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá
- krádež peněz na nákup her
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry
- zkreslování, zatajování informací o své závislosti
- hraní kvůli úniku od osobních problémů
- narušené vztahy s rodinou
- zanedbávání přípravy do vyučování
- zhoršující se školní výsledky

Zásadní pro možnost poskytnutí pomoci je vytvoření důvěryhodného vztahu mezi školou a rodiči /zákonnými zástupci dítěte. Spolupracujeme s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, odbornými zdravotnickými zařízeními či nestátními organizacemi orientovanými na danou problematiku.

Základní pravidla primární prevence

Základem prevence je kvalifikované pozorování pedagoga, které může poukázat na více typů rizikového chování. Určitými znaky může být:

- narušení vztahů
- zhoršení prospěchu (žákovi nezbyvá čas na učení)
- únava (hraje dlouho do noci)
- ztráta kamarádů (vymění je za virtuální)
- nervozita, náhlé změny v chování
- zvýšení agresivity (spojené především s nemožností být on-line)

Učitel by měl dokázat vzbudit důvěru a nabídnout žákovi adekvátní pomoc. Tou může být především zprostředkování kontaktů na odborná zařízení a podpora žáka při řešení obtížných situací (pedagogicko-psychologické poradny, středisko výchovné péče, nestátní organizace zabývající se prevencí netolismu).

2.11. Příslušnost k subkulturám

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících, umožňují dospívajícímu především odpoutat se od pasivního následování hodnot rodičů a autorit, vytváří předpoklad pro budoucí tvorbu vlastní identity a představuje první krok v rámci nacházení vlastní svébytnosti. Navíc pocit blízkosti s ostatními dává jedinci jistotu, že nebude sám.

Negativním dopadem může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejrůznějších drog či ulpívání na jednom typu činnosti).

Nejčastěji se objevující subkultury:

A) Anarchismus

Odmítá jakoukoliv formu státního zřízení či omezování života jednotlivce. Klíčovým pojmem zde je osobní svoboda.

Rizika: Chování členů této subkultury může být namířeno proti autoritám, pravděpodobně bude patrný nesoulad vůči pravidlům a školní disciplíně. Jednotlivci se mohou stavět na odpor vůči represivním postupům a budou velmi citliví na jakoukoliv formu byť jen domnělé nespravedlnosti ze strany autorit. Budou mít však pravděpodobně zájem se vzdělávat a budou ochotni k diskusi na společenská témata.

B) Emo

Subkultura vycházející z punku, vyznačující se výraznou vnější image, doprovázená deklarovanou i skutečně prožívanou emocionální citlivostí, bohatými vnitřními prožitky, přemýšlivostí a inklinací k různým formám umění. Součástí vnější image jsou výrazné účesy (černé, rovné vlasy, česané na „patku“), upnuté džíny a triko se spíše strohými nápisy, výrazné pásky a další doplňky. Členové subkultury se scházejí především na sociálních sítích a na koncertech spřízněných kapel. V minulosti bylo emo často spojováno s údajně častým sebepoškozováním, jako hudební a životní styl však toto chování přímo nepodporuje.

Rizika: možná apatie vůči školním povinnostem, výrazná až provokující image, u labilních jedinců znaky sebepoškozování.

C) Gothic / Witch

Hudební a módní kultura vycházející z post-punku a metalu. Je spojena s velmi výrazným zevnějškem, zejména pak výrazným líčením, využíváním výhradně černé barvy, stříbrných cvočků, ostnů a jiných

kovových prvků včetně piercingu. Často je toto projevem vysoké citlivosti, přemýšlivosti a možné introverze daného jedince. Sama subkultura jakoukoliv formu projevovaného násilí nepodporuje.

Rizika: obtížné navazování běžných sociálních kontaktů, časté předsudky okolí.

D) Hip-hop

Jedná se především o hudbu a s ní spojený životní styl. Hodnotově je subkultura orientovaná proti jakýmkoliv formám rasismu a dalším formám diskriminace nebo domnělé redukce života a vztahů na zisk a bohatství. Hudba je specifická svou monotónní rytmikou. Text zpravidla nese poselství, sdělení a neslouží jen k prosté konzumaci. Součástí hip-hopové kultury je také graffiti – umělecká forma vyjádření stojící mimo hlavní proud umění.

Rizika: tvorba graffiti (přestupek), konzumace marihuany, dlouhodobá rezignace na školní povinnosti.

E) Punk

Hnutí, které zosobňuje protest vůči jakékoliv formě autority a vůči většinově sdílené hodnotě peněz a majetku. Členové hnutí často obsazují neobydlené budovy a na těchto místech zakládají lokální kulturní centra, tzv. squaty.

Rizika: možná dlouhodobá rezignace na hodnoty, riziko záškoláctví, zhoršený prospěch, obtíže s autoritami – zejména nekázeň.

F) Ska / reggae

Vychází s hudebního stylu vyznačujícím se rychlou rytmikou a pozitivní atmosférou písní. Subkultura je politicky orientována levicově, vystupuje proti fašismu, nacismu a jiným formám militarismu a diskriminace, přesto však neužívá politický aktivismus jako formu sebe prezentace. Z hlediska image je využívána především černá a bílá barva.

Rizika: konzumace drog, zejména marihuany, občas se vyskytují také syntetické drogy.

G) RPG komunity / síťové PC hry

PC hry jsou skupinové hry, odehrávající se ve fiktivním světě. Specifikum těchto her je to, že se účastník věnuje rozvoji vlastní herní postavy, která je součástí světa, jenž má vlastní vývoj, důležité milníky a události, a zároveň je také ve skutečném světě součástí komunity spoluhráčů.

RPG lze provozovat jako stolní hry, počítačové hry přes internet či lokální síť nebo v přírodě, kde jsou realizovány např. velké bitvy či různá shromáždění včetně kostýmů a nejrůznějších rekvizit. Společenství tedy může být virtuální i skutečné. Pro některé členy se skutečný svět pak může jevit jako nezajímavý nebo nepřátelský.

Rizika: možné „vzdálení se“ od reality a postupná ztráta zájmu o školní povinnosti, snížené množství prožitků nejrůznější povahy z reálného světa, možná tvorba závislosti při zvýšené frekvenci hraní.

H) Skinheads

Jedná se o extrémně pravicové skupiny, jsou zpravidla velmi dobře organizovány.

Tyto skupiny jsou výrazně orientovány na sdílené hodnoty a principy, vystupují proti multikulturalismu a přistěhovalectví, jsou také velmi uzavřené a vůči sociální majoritě nedůvěřiví.

Rizika: vyšší riziko agresivního chování, možné podílení se na protizákonných aktivitách ve smyslu činností ukotvených v trestním zákoníku v paragrafu „Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka“, zločinu z nenávisti, popírání genocidy.

Příslušnost k subkulturám není upravena žádným legislativním předpisem. S některými extremistickými skupinami se pojí specifické chování upravené trestním zákoníkem, konkrétně:

§ 196 trestního zákoníku Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

§ 198 trestního zákoníku Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení

§ 198a trestního zákoníku Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

§ 236 trestního zákoníku Omezování svobody vyznání

§ 260 trestního zákoníku Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka

Základní principy primární prevence

Můžeme mluvit o prevenci některých rizikových projevů chování, které jsou s určitými subkulturami úzce a někdy typicky spjaty.

a) nespecifická primární prevence – zaměřit se na vytváření bezpečného prostředí, podpora otevřenosti k názorům druhých, podpora třídních kolektivů, nastavování pravidel ve třídě.

b) specifická prevence – zaměřit se na jednotlivé rizikové faktory, seznámení se se skutečnou historií a vývojem jednotlivých subkultur a informace o jevech, které mohou být pro jedince a jeho okolí rizikové.

Doporučené postupy:

Cílem řešení by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování.

Pokud má učitel podezření, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení.

Pokud má takovéto podezření, zákon určuje školskému zařízení povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

2. 12. Nová náboženská hnutí

Pod tímto pojmem rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

Pro sekty jsou charakteristické tyto rysy:

- izolovanost, relativní uzavřenost
- posilování pocitu výlučnosti
- touha po zbudování ideálního společenství
- zdůrazňování etických rozměrů náboženského života
- autoritativní systém řízení

U každého podezření na výskyt osob ovlivněných novými náboženskými směry ve škole by měly být informovány tyto osoby:

- ředitelka školy
- zákonný zástupce ovlivněného žáka
- třídní učitel

V odůvodněných případech je dále možné kontaktovat školního psychologa, metodika prevence, výchovného poradce, OSPOD či Policii České republiky.

Základní pravidla primární prevence

- Vždy naslouchat svým žákům, mít přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace.
- Nikdy striktně nekázat a neodsuzovat.
- Vyhýbat se tabuizaci některých témat
- Poskytovat co nejobjektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů.
- V případě podezření na konkrétní problém v okolí se snažit získat co nejvíce informací.
- V případě rozhodnutí jednat, snažit se konzultovat situaci s odborníky.

2.13. Rizikové sexuální chování

Rizikové sexuální chování může negativně ovlivňovat jedince, který se ho dopouští, či se ho nějakým způsobem dotýká, a to jak v čase, kdy se odehrává, tak i v budoucnosti. Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí. Za sexuální rizikové chování je považován soubor projevů chování doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik. Patří sem také různé nové fenomény přinášející riziko i jiných než pouze zdravotních dopadů, jako je například zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem, eventuálně nahrávání na video se zvýšeným rizikem zneužití takového materiálu.

V oblasti primární prevence je třeba především vytvářet zdravé postoje, které následně ovlivňují chování jedinců (případně i změnu postojů) a to ještě dříve, než k sexuálnímu rizikovému chování skutečně dojde.

Mezi základní principy prevence rizikového sexuálního chování patří:

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace
- zabezpečit spolupráci školy a rodiny
- propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence

Rizikové sexuální chování upravuje Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb. 50

- § 185 Znásilnění
- § 187 Pohlavní zneužití
- § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie
- § 198 Týrání svěřené osoby
- § 368 Neoznámení trestného činu.

Základní pravidla primární prevence

Nejdůležitějším prvkem primární prevence je VZTAH. Učitel vytváří pozitivní vztah s žákem.

Součástí účinné prevence je také včasné poučení dítěte, na koho se může obrátit v případě nouze nebo ohrožení (policie, učitel, výchovný poradce). V případě potřeby je možné předat zákonným zástupcům kontakty (pediatrie, gynekologie, urologie, sexuologie).

Doporučené postupy

- Zjištění sociálního klimatu ve třídě – popis, včasná intervence, preventivní programy.
- Učitel si může všimnout i tělesných změn u dítěte viditelných pouhým okem. Pokud by v této oblasti učitel shledal něco podezřelého nebo něco, co se mu zná mimo normu, měl by na to upozornit rodiče a nabídnout jim návštěvu odborníka (pediatr, sexuolog, gynekolog či urolog).

Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo Policii České republiky. Další možnost, jak anonymně ohlásit zjištěné násilí na dětech, nabízejí internetové stránky <http://www.protikorupcni-linka.cz/cs/Obecna-temata/Nasili-na-detech/>.

2.14. Domácí násilí

Domácí násilí řadíme mezi typy rizikového chování, které mohou ohrozit zdravý vývoj žáků a mít nepřímé dopady do chování žáků. Má negativní vliv na harmonický vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti emocionální, vztahové, může ohrozit i zdravý tělesný vývoj. Domácí násilí je netypickou formou rizikového chování pro školní prostředí, navíc je složité ho přesně identifikovat a správně vyhodnotit míru a potřebu podpory z vnějšího prostředí.

Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevovat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování např. záškoláctví, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování.

Klíčové charakteristiky:

- je opakované
- je neveřejné
- eskaluje
- role oběti a agresora jsou jasně rozdělené, nezaměňují se
- zneužívání moci a kontroly ze strany agresora, která v oběti vzbuzuje strach
- pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti
- pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné
- k domácímu násilí dochází v cyklech

- chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití

Povinnosti a omezení školy

Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, kdy se mu například dítě svěří či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaném na dítěti. Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD.

Základní pravidla primární prevence

Primární nespecifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů. V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Děti by měly mít informace o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení.

Primární prevence specifická spočívá zejména v seznámení dětí s jejich právy a povinnostmi a to adekvátně jejich věku. Děti by měly být seznámeny zejména s tím, že:

- domácí násilí má různé formy
- násilné chování v rodině není omluvitelné
- za násilí může ten, kde jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat
- každý má právo rozhodovat o sobě samém
- na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, ten, komu dítě důvěřuje)
- jak říci NE
- jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy

Doporučené postupy

Pokud se dítě samo svěří učiteli, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní.

Když se dítě pedagogovi svěří, je dobré klást dítěti otevřené otázky, které umožňují, aby dítě svými slovy popsalo, co se stalo:

- Řekni mi, co se stalo...
- Co se stalo potom?
- Kde jsi přišel/a k této modřině?

Rolí učitele je zprostředkovat dítěti potřebné informace a přizvat k řešení situace odborníky, kteří se dané problematice systematicky věnují.

2.15. Syndrom týraného dítěte – CAN

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny.

Změny v chování dítěte:

- celková stísněnost a nezájem o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- váhání s odchodem domů po vyučování
- sebepoškozování
- útěky z domova

Nejčastější známky na těle dítěte:

- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny a otoky
- otisky různých předmětů a rukou na těle
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou

Některé známky zanedbávání:

- trvalý hlad, podvýživa
- chudá slovní zásoba
- špatná hygiena
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy
- vyčerpanost
- vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- má velmi špatné vztahy s rodiči
- touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné
- všechno jí hladově a hltavě
- chodí za školu nebo do ní chodí pozdě, má potíže s učením
- zdráhá se odcházet domů

Základní pravidla primární prevence

V případě zjištění syndromu CAN učitel nepostupuje sám, dle závažnosti informuje pediatra, OSPOD, místní oddělení Policie České republiky, či dalšími odborníky.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona ohlašovací povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost na OSPOD. Pomoci informovat mohou také intervenční centra, linky důvěry.

Doporučené postupy:

1. Důležitá je všímavost pedagoga, zda dítě nese nějaké stopy týrání. Jde o změny chování žáka či o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem.
2. Pedagog by se měl vždy pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Rozhovor s dítětem nemusí vést pouze třídní učitel, ale i jakýkoliv jiný zaměstnanec školy, kterému žák důvěřuje.
3. Další informace je možné získat od spolužáků či sourozenců.
4. Ve většině případů je vhodné oslovit rodiče, kteří by měli okomentovat to, jak si vysvětlují problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Můžeme tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání.
5. Pokud dítě samo přizná, že je týráno, nebo si tuto informaci učitel jinak potvrdí, je vhodné kontaktovat odborníky a kontaktovat OSPOD, případně místní oddělení Policie České republiky.

Dítě je obětí sexuálního napadení

1. Jestliže se dítě stalo obětí napadení cestou do školy a útočníkem je neznámá osoba, potom urychleně vše oznámíme Policii ČR, rodičům a orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
2. Dítě neopouštíme až do příchodu rodičů.

2.16. Hazardní hraní

Jako hazardní hraní lze označit jakékoliv jednání, které vyžaduje nevratné investice (peníze nebo jinou hodnotu s vidinou zisku založeného na náhodě nebo nejistém výsledku. Součástí tohoto chování je představa rychlého získání peněz nebo jiných hmotných výher. Ti, kteří hrají, získávají patologickou závislost na hře. S tím přichází a rostou finanční problémy, které se hráči snaží vyřešit další účastí ve hře. Častým jevem u mladých lidí je on-line hazardní hra. Je poskytována na dálku, elektronickou cestou a na individuální žádost příjemce služeb. Jde tedy o hraní prostřednictvím internetu pomocí počítače, tabletu, mobilního telefonu či digitální televize. Jedním z rizik je pouze formální kontrola minimálního věku 18 let.

Fáze vývoje závislosti:

1. Etapa: fáze výher – hráč je vtažen do hry a vyhrává. Je příznačná silná euforie. Hráč zvyšuje částky a roste mu sebevědomí.
2. Etapa: fáze proher – hráč začíná častěji prohrávat, a protože chce peníze získat zpět, sází čím dál častěji. Když už nemá ze svého co sázet, začne si brát z cizích prostředků. Gambler se snaží své problémy utajit. V případě odhalení slibuje nápravu. S největší pravděpodobností však začne hrát znovu.
3. Etapa – fáze zoufalství – gambler ztrácí kontrolu nad sebou samým. Při získávání finančních prostředků si může počínat i nezákonně. Má tendenci svalovat vinu na ostatní. Věří, že se brzy dočká výhry.

Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy:

- chlubení se hrou a výhrami
- používání hráčského slangu
- lhaní
- utrácení peněz
- záškoláctví

- změny nálad – výbušnost, popudlivost, deprese, úzkost
- stranění se kolektivu, samotářství
- uzavřenost, nízká sebedůvěra
- myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky
- problémy doma i ve škole
- užívání návykových látek
- závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou
- potíže s adaptací a pravidly

Základní pravidla primární prevence

Úkolem pedagogického pracovníka je podporovat a snažit se zajistit zdravé školní prostředí, vytvářet kvalitní vztahy žáků s učiteli, nastavovat srozumitelná pravidla, podporovat včasnou systematickou a efektivní specifickou primární prevenci, snažit se o zajištění participace žáků a rodičů.

Dalším úkolem pedagoga je identifikace žáka, který má s danou problematikou problém. Pedagog musí velmi citlivě postupovat a s žákem na toto téma navázat kontakt. K danému žákovi musí přistupovat citlivě, nestigmatizovat ho. Základem je otevřená komunikace a schopnost navázat důvěrný vztah s nabídkou adekvátní pomoci s odkazy na dané odborné služby. Součástí řešení je spolupráce s vedením školy a především zákonnými zástupci žáka.

Při zjištění hloubky problému mohou být nápomocné tyto otázky:

- 1) Patří sázení či hraní k tvým zálibám?
- 2) Je to zábava, nebo někdy otrava?
- 3) Můžeš mi o tom něco povědět?
- 4) Už jsi měl někdy pocit, že je třeba vsadit více peněz?
- 5) Už jsi někdy lhal svým blízkým o tom, kolik jsi prohrál?

Doporučené postupy:

1. Zvýšení informovanosti žáků o povaze a rizicích hazardního hraní, včetně korekce chybných informací a mylných přesvědčení o hazardní hře.
2. Budování finanční gramotnosti žáků, která obnáší i problematiku dluhových pastí, hospodaření s domácím rozpočtem či bezpečností při vedení účtů.
3. Kontrola nad impulzivním řešením problémů a podpora schopností řešení problémů, plánování a efektivního rozhodování.
4. Propojování tématu hazardního hraní i s tématy jiných závislostí, zejména pak s internetovou závislostí a užíváním návykových látek.
5. Informovanost žáků o tom, na koho se v případě problémů s hazardní hrou mohou obrátit o pomoc (kromě pedagogů jde i o specializované poradny, linky důvěry či například pracovníky nízkoprahových klubů pro děti a mládež).
6. Identifikovat problém, citlivě na něho reagovat. Nebagatelizovat ho.

7. Zmapovat situaci ve třídě – prevalence, názory, informace o problematice.
8. Adekvátnost programu a intervencí ve vztahu k věku, potřebám a mentálním schopnostem dítěte.
9. Zaměření na změnu postojů a chování.
10. Hazardní hra není v prostorách školy tolerována.

Koho vyrozumět:

1. V případě podezření, že se nezletilý žák věnuje hazardnímu hraní, informuje učitel rodiče žáka. Podporu v této situaci mohou poskytnout pracovníci školního poradenského pracoviště, školní metodik prevence, výchovný poradce nebo školní psycholog.
2. Pokud rodiče odmítají spolupracovat s pracovníkem školy, je škola oprávněna vyrozumět sociálního pracovníka z orgánu sociálně právní ochrany dětí OSPOD.
3. V případě nutnosti návazné intervence pro žáka či třídní kolektiv je možné se obrátit na okresního metodika prevence z pedagogicko-psychologické poradny, který může poskytnout metodickou pomoc či školu případně osobně navštívit.
4. Pokud má školní metodik prevence důvodné podezření, že byl v souvislosti s hazardním hraním spáchán trestný čin, krádež, podvod, ublížení na zdraví, informuje o této situaci ředitelku školy a v koordinaci s pracovníky školního poradenského pracoviště zvolí vhodný postup vyšetření události. O tomto postupu vyhotoví písemný zápis. Škola má ze zákona povinnost se v případě spáchání trestného činu (či podezření na spáchání) obrátit na orgány činné v trestním řízení, Policii ČR.

2.17. Sebepoškozování

Jedná se o komplexní agresivní chování, které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Za patologické sebepoškozování se obecně nepovažuje poranění, které je v dané kultuře tolerované (např. piercing a tetování), začlenění do skupiny vrstevníků nebo demonstrace vlastní hodnoty mezi nimi (snaha být „cool“ a „in“). Mezi způsoby sebepoškozování patří: řezání, pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, kousání, údery, nárazy, tahání vlasů a kůže.

Nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často:

- trpí chronickou úzkostí
- mají sklon k podrážděnosti
- sami sebe nemají rádi, sami sebe znehodnocují
- jsou přecitlivělí na odmítnutí
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obražejí proti sobě
- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou
- bývají depresivní a mívají sebevražedné a sebe destruktivní sklony
- cítí se slabí, bezmocní.

Motivem sebepoškozování bývá nejčastěji:

- snaha zmírnit vnitřní napětí, snaha uniknout z nesnesitelné situace nebo neúnosného duševního stavu, snaha odstranit pocity viny
- odpoutání pozornosti od jiných problémů
- znovuprožití traumatu ve snaze o jeho zpracování
- dosažení poranění, která jsou viditelná a léčitelná na rozdíl od těch neviditelných duševních

2.18. Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která přichází z:

a) vnitřního prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, kyberšikana, vandalismus, útok na školu ze strany žáků

b) vnějšího prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem – násilí způsobené osobou, která navštívila školu, rodič žáka, osoba, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky a pedagogy školy

Je třeba, aby pracovníci školy znali dobře každého žáka školy, zvýšenou pozornost je třeba věnovat žákům rizikové skupiny s násilnickými sklony. Také je třeba znát zaměstnance školy. Je nutné počítat s tím, že i dospělé osoby vstupující do areálu školy mohou patřit do rizikové skupiny. Žáci a zaměstnanci musí být informováni o tom, jak se chovat v případě uváděných nečekaných krizových situací, případně při podezření na hrozící krizovou situaci, na koho se obrátit, kde je možnost úniku a případné ochrany před útočníkem. Škola má povinnost zajistit nejen fyzické, ale také psychické bezpečí žáků.

Základní postupy primární prevence

Je třeba zajistit především bezpečné prostředí pro žáky, pedagogy a ostatní zaměstnance v budově školy, k čemuž napomáhají:

Prostorová a organizačně technická opatření:

- Škola využívá pro vstup žáků, zaměstnanců a cizích osob, návštěv, kontrol, pouze jeden vchod, který je zabezpečen proti vniknutí cizích osob a vstup do něj je kontrolován, ostatní možné vstupy do budov jsou zabezpečeny, nebrání však bezpečnému úniku osob v případě požáru.
- Škola má uzamykatelné vstupy do budov i dalších prostor v areálu školy
- Škola vpouští cizí osoby do prostor školy až po ověření účelu jejich vstupu do budovy

2.19. Rizikové chování v dopravě

Rizikové chování v dopravě můžeme obecně charakterizovat jako takové jednání, které vede v rámci dopravního kontextu k dopravním kolizím a následně k úrazům. pohledu primární prevence ve škole je nejvýznamnější dopravní výchova, která začíná na prvním stupni základní školy, navazuje na předškolní dopravní výchovu a trvá až do prvního ročníku středních škol.

Rizikové chování v dopravě je:

- chování v rozporu s oficiálními a neoficiálními pravidly
- agresivní chování
- neočekávané nebo neobvyklé chování.

V rámci preventivních aktivit v dopravě předcházíme:

- nehodám (selhání dopravního systému)
- úrazům
- psychickým traumatům
- materiálním škodám
- ničení životního prostředí

2.20. Homofobie

Homofobie v nejširším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem. V užším slova smyslu se jedná pouze o postoje a jednání negativně namířené vůči homosexuálním lidem. Toto rizikové chování souvisí s dvěma dalšími problémovými oblastmi, kterými jsou šikana a extremismus. Homofobní postoje často vedou k šikaně namířené vůči lidem, u nichž je známa menšinová sexuální orientace.

Kam se obrátit

Specializované služby zabývající se touto problematikou zatím v České republice existují jen ve velmi malém rozsahu. Některé preventivní programy zajišťují nevládní neziskové organizace, jako jsou například Poradna pro občanství/občanská a lidská práva, GaTe, STUD, Člověk v tísni. V případech rozvinutější šikany je vhodné kontaktovat především pracovníky pedagogicko-psychologické poradny. Je-li podezření na spáchání trestného činu, potom je třeba kontaktovat Policii ČR v souladu s pokynem MŠMT Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, ke stažení zde: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/spoluprace-predskolnich-a-skolskych-zarizeni-s-policii-cr>

Doporučené postupy:

Pedagog by měl zastávat citlivý přístup k žákům a studentům, jejichž pohlavní či sexuální identita je odlišná či diskutabilní. Je nanejvýš vhodné nesnažit se tuto odlišnost veřejně komentovat, zvláště pak negativním způsobem. Naopak je vhodné reagovat na eventuální homofobní poznámky ze strany žáků a studentů. Je vhodné připomenout, že příslušníci těchto menšin mají nejen podle zákona stejná práva, především je ale třeba sledovat vztahy v třídním kolektivu a podporovat integraci těch studujících, kteří jsou v něm znevýhodněni. Vývoj homofobní šikany v mnoha směru odpovídá vývoj jiných typů šikany a platí zde, že včasné zaznamenání a řešení problémů ve vztazích ve třídě může zabránit vzniku mnohem vážnějších a obtížně řešitelných problémů spojených s již rozvinutou šikanou. V žádném případě není vhodné snažit se před třídním kolektivem analyzovat sexuální orientaci nebo genderovou identitu některého ze studentů. Taková situace může být pro dotyčnou osobu vysoce stresující a eventuální nepřátelské projevy vůči ní se tím mohou spíše podpořit, byť je záměr vyučujícího odlišný. Má-li pedagog důvody domnívat se, že některý ze žáků či studentů má problémy přímo se svou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive s homofobní šikanou, je jistě možné s žákem promluvit, avšak eventuální řešení problémů ve vztazích nebo s rodinou je vhodné přenechat na odbornících. V žádném případě není dobré snažit se konzultovat domněnky týkající se sexuální orientace či pohlavní identity

přímo s rodiči bez domluvy se studujícím či konzultace s odborníkem, neboť takové informace mohou napáchat značnou škodu. Nejen, že nemusí být pravdivé, ale i v případě, kdy se zakládá taková domněnka na pravdě, je třeba postupovat vysoce opatrně a jedná se o záležitost patřící spíše do kompetence psychologa nebo sexuologa.

Méně výrazné projevy homofobie může řešit pedagog sám za pomoci školního metodika prevence. V případech závažnějších forem homofobních projevů, zejména rozvinuté šikany je vhodné kontaktovat především pracovníky pedagogicko-psychologické poradny, kteří obvykle mají zkušenosti s řešením šikany i šikany homofobní. Je-li podezření na spáchání trestného činu, potom je třeba kontaktovat Policii ČR.

2.21. Poruchy příjmu stravy

Poruchy příjmu potravy

Mezi poruchy příjmu potravy řadíme především mentální anorexii a bulimii. Ty představují ve svých projevech omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení.

Základní principy primární prevence

Pokud pedagog zjistí příznaky poruch příjmu stravy, situaci konzultuje s výchovným poradcem či metodikem prevence. V případě nutnosti je dále navázána spolupráce s rodiči žáka, pediatrem či psychiatrem, eventuálně je osloven orgán sociálně právní ochrany dítěte.

Doporučené postupy

1. V případě poruch příjmu potravy je vhodné vyrozumět nejen rodiče, ale také pediatra, a to vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací, stačí informace od vrstevníků.
2. Žáka a rodinu je třeba motivovat k návštěvě specialisty, psychiatrické a psychologické ambulance, krizová centra, linky důvěry.

Odborná pomoc:

Jednotka specializované péče pro PPP PK VFN Ke Karlovu 11, Praha 2, 224965353

Anabell – občanské sdružení (posta@anabell.cz)

Krizové centrum RIAPS (Chelčického 39, Praha 3, 222 58 06 97)

Síť organizace STOB (redukce nadváhy – programy pro rodiny)

Fórum zdravé výživy: www.fzv.cz

2.22. Prevence u žáků s PAS

Poruchy autistického spektra jsou vývojovou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování.

PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- sociální interakce a sociálního chování

- verbální i neverbální komunikace
- v oblasti představivosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případě nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti.

Předcházení rizikovému chování

Pro předcházení krizovým situacím spojeným s rizikovým chováním žáků s PAS je nutné dodržovat tato pravidla:

- pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti: většina žáků s PAS potřebuje větší míru struktury prostředí a činností, aby mohla kvalitně fungovat. Předvídatelnost a pravidelnost denních činností je pro žáky s PAS jistotou. Neznámé a nečekané události u nich mohou vyvolat stres a nejistotu, což může vést k úzkosti, problémovému chování nebo k výkyvům či selhání v obvykle zvládaných činnostech.
- pravidlo jasné a konkrétní motivace: žáci s PAS musí více než jedinci bez této poruchy, vědět, proč mají činnost vykonávat. Sociální motivace vzhledem k omezené schopnosti empatie funguje méně. U žáků s PAS si všímáme zvýšené potřeby logických důvodů pro vykonání určité práce a splnění úkolů. Odpovědi opírající se o sociální pochopení nebývají pro žáky s PAS dostatečně motivující. Žáci s PAS mají obtíže s rozpoznáváním emocí jak vlastních, tak i ostatních jedinců. Daleko účinnější je motivace, která dává konkrétní smysl. Při ztrátě motivace rapidně klesá i schopnost soustředění. Adekvátní motivace hraje velkou roli a enormně ovlivňuje veškeré jednání. Jednou z forem práce s motivací žáka je pozitivní posilování jeho silných stránek. Je třeba zohlednit problémy žáků s PAS s generalizací. Tato skutečnost ovlivňuje různou míru zvládnání konkrétních osvojených dovedností v závislosti na aktuálním prostředí. Může proto nastat situace, že např. v domácím prostředí zvládnutou činnost není schopen žák zvládnout ve škole nebo v dalším prostředí, a naopak.
- pravidlo vyšší míry tolerance: způsoby jednání a komunikace s ostatními žáky i učiteli, jako např. nevhodné poznámky, netaktní přímocí, otázky mimo kontext, banální výroky, úzkostné reakce při setkáních s novými lidmi, kladou vyšší nároky na toleranci ze strany přítomných osob a vyžadují nutnou pedagogickou empatii ve školním prostředí i na akcích konaných mimo školu.
- pravidlo důslednosti v přístupu: spontánnost, rychlá změna původního plánu, nepřesnost a nedodržování stanovených pravidel uvádí žáky s PAS v chaos a nejistotu. V případě, že je potřeba změnit původní nastavený harmonogram a postup, je nezbytné jasně a logicky vysvětlit, proč ke změně dochází. Změnu je dobré podpořit vizualizovanou informací. Tam, kde se předpokládá občasný výskyt změn v zažitém režimu, je vhodné nastavit i náhradní variantu v souladu s individuálním nastavením, schopnostmi a potřebami konkrétního žáka s PAS.
- vyšší míra vizuální podpory: vizuální podpora pomáhá většině žáků při učení a vstřebávání nových informací. Pro většinu žáků s PAS je vizuální informace nezbytnou podporou pro pochopení významu předávané informace smysluplného významu. Důležitým pomocníkem mohou být pro žáky s PAS plány dne, psané připomínky a pravidla, vysvětlivky, procesní schémata, rozkreslené či rozepsané postupy činnosti, sepsané správné řešení situace, vizualizace času pomocí minutky, ale také komunikační technologie. V závislosti na povaze a závažnosti PAS je v období adaptace vhodné výrazně podpořit strukturalizaci prostoru, činností a času. Spolu s vnější motivací a individuálním přístupem tvoří základní principy tzv. strukturované učení, metodika vytvořená pro vzdělávání osob s PAS. Uplatnění uvedených principů pomáhá žákovi s PAS zodpovědět několik důležitých otázek: kde a kdy bude, co dělá, jak to má dělat, jak dlouho to bude trvat a proč to dělá. Strukturujeme žákovi čas, prostředí, ve kterém se pohybuje, i jednotlivé činnosti. Vizualizujeme veškeré informace, které by pro žáka s PAS bez této podpory nebyly dostatečně srozumitelné, nebo které by si nedokázal zapamatovat. Struktura

prostředí, ve kterém se žák s PAS pohybuje, mu pomáhá v již zmiňované prostorové orientaci a dává mu tak odpověď na otázku „kde?“. Struktura tak nabízí "jistotu" tím, že vytváří předvídatelná spojení mezi místy, činnostmi a chováním. Struktura času - vytvoření vizualizovaného denního programu, umožňuje žákovi s PAS předvídat události, čas se tak stává konkrétní. Struktura pracovního programu - využití krabic s vnitřní strukturou, strukturované činnosti s vizualizací jednotlivých kroků. Dotazy těmto žákům je důležité klást přesně a vhodně zvolenou formulací. Mnohdy je nutné, se v zájmu podání dobrého výkonu ujistit, zda žák ví, jak po sobě následují připravené činnosti. Nadstandardně, přesně a konkrétně je třeba vysvětlit, co se od žáka očekává z hlediska množství a kvality práce, např. vymezení začátku a konce činnosti. Nelze se spoléhat na pružnost v myšlení a schopnost rychle se přizpůsobit nové situaci. Důležité je dávat žákovi s PAS zpětnou vazbu o jeho výkonech, např. formou bodů nebo škály. Při diskusi se třídou je zapotřebí neignorovat někdy i značně osobité příspěvky, snažit se porozumět jejich významu, dát přiměřený prostor k projevení vlastního názoru. V případě obtíží se sociálně přijatelnými hranicemi příspěvku je nutné si pomoci vzájemně vymezeným časem, zařazením vhodné formy nácviku sociálních dovedností.

- možnost odpočinku, relaxace: pro prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu způsobené únavou, je velmi důležitá možnost odpočinku, která dokáže navodit zklidnění. Pro odpočinek je vhodné vymezit konkrétní prostor.

Covid 19

V případě výskytu viru Covid 19, bude se škola řídit platnými předpisy stanovenými MŠMT.

Závěrečná ustanovení

1. Krizový plán je platný od 1. 9. 2024.
2. Krizový plán je umístěn v ředitelně školy, na webových stránkách školy a ve sborovně školy.
3. Prokazatelně byli s Krizovým plánem školy seznámeni pedagogičtí pracovníci školy dne 29. 8. 2024.

Ve Vnorovech 29. 8. 2024

Mgr. Jarmila Tomanová, školní metodik prevence

PhDr. Hana Tyllichová, ředitelka školy

Důležité webové stránky:

- ✓ www.addictionsinfo.eu (Evropský zdroj informací - informace o alkoholu, drogách)
- ✓ www.adiktologie.cz
- ✓ www.bezcigaret.cz

- ✓ www.bezpecne-online.cz
- ✓ www.capld.cz
- ✓ www.clzt.cz prevence kouření
- ✓ www.dkc.cz (dětské krizové centrum)
- ✓ www.drogovaporadna.cz
- ✓ www.drogy-info.cz
- ✓ www.drogy.net
- ✓ www.e-bezpeci.cz
- ✓ www.elisad.eu (Elisad je Evropská asociace knihoven a informačních služeb v oblasti alkoholu a ostatních návykových látek)
- ✓ www.horkalinka.cz
- ✓ www.idealni.cz
- ✓ www.internetporadna.cz
- ✓ www.minimalizacesikany.cz
- ✓ www.msmt.cz adresář mladez oddíl prevence
- ✓ www.mvcr.cz
- ✓ www.napisnam.cz poradna E-Bezpeci – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu
- ✓ www.nekuratka.cz edukativní stránka pro děti 9 – 12 let
- ✓ www.odrogach.cz
- ✓ www.plbohnice.cz
- ✓ www.podaneruce.cz
- ✓ www.pppinfo.cz (poruchy příjmu potravin)
- ✓ www.prevence-info.cz
- ✓ www.prevcentrum.cz
- ✓ <http://prvok.upol.cz> - kyberšikana
- ✓ www.romove.cz
- ✓ www.saferinternet.cz - kyberšikana
- ✓ www.sananim.cz – problematika dětí a drogy
- ✓ www.sekty.cz
- ✓ www.sikana.org □
- ✓ www.slzt.cz společnost pro léčbu závislostí na tabáku
- ✓ www.horkalinka.cz – problematika kyberšikany